مێژووی ئاراوەی ئایەتی چل - لچ ژمارەی سی و سێ

حزقیێل ژمارە چواردە

Jeff Pippenger
2026-10-27

لە بەشەکانی چوار و پێنجی کتێبی پەیدابوونداە، ڕەچەڵەکی قایینی لە بەرامبەر ڕەچەڵەکی شێتدا داەنرێت.

پارخی چاکەخواڵ و کاچ

وودڕەچەڵەکە جایزەی نێوان وبنووان و زڕگرانبووان دەنوێنێنەوە، و هەندێک لە نەوەکانی ئەو وەک ‘هێمای نەوەیەی’ ئاوەتەریبەکانی ئەو وودڕەچەڵەکەی بەرامبەری کەترت دەنوێنێنەوە. قایینی نوێنەرایەتیی دەستەیەک دەکات کە لە گوناە تۆبە ناکەن و تەنها بۆ دۆخی خۆیان شین دەگێڕن.

> وەرووی: چیت کردووە؟ دەنگی خوێنی برایەت لە زەوییەوە بۆم هاوار دەکات. ئێستاش تۆ لەو و فەرموویی: چیت کردووە؟ دەنگی خوێنی برایەت لە زەوییەوە بۆم هاوار دەکات. ئێستاش تۆ لەو زەوییەوە نەفرەتلێکراویت کە دەمێ دەرگووتەوە بۆ ئەوەی خوێنی برایەت لە دەستت وەربگرێت؛ لەسەر زەوی کاتێک زەوییەکە دەکێڵیت، لەمەودوا هێزی خۆی پێت نابەخشێت؛ لەسەر زەوی هەڵاتوو و سەرگەردان دەبیت. قایینیش بە ئەزانی گوت: سزاکەم گەورەترە لەوەی بتوانم هەڵاتوو و سەرگەردان دەبیت. ئەوەتا، تۆ ئەمڕۆ منت لە ڕووی زەوی دەرکردووە؛ لە ڕووی تۆش پەنهان دەبم؛ لەسەر بەرگەی بگەڕم. ئەوەتا، تۆ ئەمڕۆ منت لە ڕووی زەوی دەرکردووە؛ لە ڕووی تۆش پەنهان دەبم؛ لەسەر زەوی هەڵاتوو و سەرگەردان دەبم؛ او دەبێت کە هەر کەسێک بمدۆزێتەوە، دەمکوژێت. ئەزانیش: وەڵامەکەی لێ دەسەنرێتەوە. پێی فەرموو: کەواتە هەر کەسێک قایین بکوژێت، حەوت هێندە تۆڵەی لێ دەسەنرێتەوە. ئەزانیشی نیشانەیەکی لەسەر قایین دانا، بۆ ئەوەی هەر کەسێک دەیدۆزێتەوە نەیکوژێت. ئەزانیشی لەبەردەم ئەزان ووچ دەرەوە و لە خاکی نۆد، لە ڕۆژهەڵاتی عەدەن، نیشتەجێ بوو. پەیدابوون 4:10–16.

قایینی نوێنەرایەتیی پۆلێکی لەو کەسانە دەکات کە تۆبە ناکەن و تەنها سەرنجیان لەسەر دۆخی خەمانکی خۆیان، کە بە ڕەتکردنەوەی هاوڵدان بۆ ئەنجامدانی چاکە، خۆیان بەسەر خۆیاندا هێنایانە.

> بەڵام قایینی پێشکەشکراوەکەی پەسەندی نەکرد. قایینیش زۆر ڕووخسارێ ووبە ڕووت وەرگرت و بۆچی ڕووخسارت پەژمردە بوو. ئەزانینیش بە قایینی فەرموو: بۆچی تووڕەیت؟ و بۆچی ڕووخسارت پەژمردە بووە؟ ئەگەر چاکە بکەیت، گوناە لە بەردەرگادا ئەگەر چاکە بکەیت، ئایا پەسەندکراو نابیت؟ و ئەگەر چاکە نەکەیت، گوناە لە بەردەرگادا ئەوە؟ کەمینی گرتووە. ئارەزووی ئەویش بۆ تۆ دەبێت و تۆ بەسەریدا فەرمانڕەوایی دەکەیت. پەیدابوون ٤:٥–٧.

اگێزەی ئۆمێس و افڵەئ ســـگەرەم شەش

لە وتارەکانی پێشوودا، حەزخەمان وەک هێمای فرێشتەی یەکەم، لامەخمان وەک هێمای فرێشتەی دووەم، مەتوشەلەحمان وەک هاوڕێ نیوەشەو و نوحمان وەک فرێشتەی سێیەمی دەستنیشان کرد. لامەخ، کە لە ڕەچەڵەکی شێتا بوو، لە تەمەنێ حەوت دەس و حەفتا و حەوت ساڵیدا مرد، پێنج ساڵ پێش ئەوەی کە ئەو ڕەچەڵەکی شێتا بوو، لە تەمەنێ حەوت دەس و حەفتا و حەوت ساڵیدا مرد، پێنج ساڵ پێش ئەوەی کە ئەو ڕەچەڵەکی شێتا بوو، لە تەمەنێ حەوت دەس و حەفتا و حەوت ساڵیدا مرد، پێنج ساڵ پێش ئەوەی کە مەتوشەلەحمان لەو کاتەدا مرد. پێنج ساڵ داوای مەرگی لامەخ، مەتوشەلەح مرد؛ بۆیە مەرگەکانیان هێمای مەرگی ژێن حەزقیێلن، کە ئەو خاڵ پێنج ساڵ داوات(1.5)، مەرگی ئۆرشەلیم، ژێن بەرخ، بەداوادا هات.

> مێشە، وێحەان، شاری پێرۆزی ئۆرشەلیمی نوێ بینی کە لەالیەن خوداوە لە ئاسمانەوە دادەبەزی، ٢١:٢. کاشکارکردن کە بۆ مێردەکەی ڕازێنراوەتەوە. ئاشکارکردن

مردنە ئەلفاییەکانی ژنەکەی حەزقیێل و لامەخ، کە بە مردنە ئۆمێگاییەکانی ئۆرشەلیم و مەتوشەلەحەوە پەیوەست دەبن، هێمای مردنی یۆحەنا پالایۆلۆگۆس بوون، کە پێنج ساڵ دواتر مردنی کۆنستانتینی یازدەهەم لەسەر شوورەکانی کۆنستانتینۆپۆل بەدوایدا هات. هێڵی لامەخ پێنج ساڵ دیاری دەکات، کە لە کۆتاییەکەیدا ماوەیەکی حەوت ڕۆژەی کۆچکردنی ئاژەڵان هەیە. هێڵی ڕۆمای ڕۆژەڵات نوێنەرایەتیی پێنج ساڵ و هەروەها ماوەیەکی چوار ساڵە لەناو کۆی ئەو پێنج ساڵەدا دەکات. هێڵی حەزقیێل هەم نوێنەرایەتیی دوو ساڵ دەکات و هەم یەک خاڵ پێنج ساڵ (1.5). هێڵی حەزقیێل سەبارەت بە وێرانکردنی ئۆرشەلیم لەلایەن بابلەوە، لەگەڵ دووەم وێرانکردنی ئۆرشەلیم لەلایەن ڕۆماوە، لە ساڵی 66ەوە تا ساڵی 70، هاوتەریبە. هێڵە ڕۆماییەکەی وێرانکردنی ئۆرشەلیم هەم ماوەیەکی چوار ساڵە و هەم ماوەیەکی سێ ساڵ و نیو بەرهەم دەهێنێت. هەریەک لەو چوار هێڵە هێماییە، لەناو شایەتیی پێغەمبەرانەی خۆیدا، نەک یەک، بەڵکو دوو ماوەی هێمایی بەرهەم هێنا.

لامەخ، یۆحەنا پالایۆلۆگۆس و ژنی حەزقیێل نوێنەرایەتیی نیشانەڕیی ئەلفای ماوەیەکی کات دەکەن کە بە مردنێکی ئۆمێگا کۆتایی دێت. دوو لەو سێ هێڵە نوێنەرایەتیی گەمارۆیەک دەکەن کە بە مردنی هاوتای هەر یەکەیان کۆتایی دێت. هێڵەکەی دیکە بە چوونەناوی ئاژەڵەکان بۆ ناو کەشتییەکە کۆتایی دێت. هاوتا ئۆمێگاییەکە لافاوی نوح لەگەڵ وێرانکردنی ئۆرشەلیم و وێرانکردنی دیوارەکانی قۆستەنتینیە هاوتەریب دەکات. هەرسێ هێمای ئۆمێگا نوێنەرایەتیی کۆتاییهاتنی ماوەی تاقیکردنەوە لە کاتی هاتنی یاسای ڕۆژی یەکشەممەدا دەکەن، کە بەم زووانە دێت.

بێگومان، لە شایەتیی کەشتیی نوحدا هیچ گەمارۆدانێک نەبوو، بەڵام بۆ ئەوەی چوونە ناو کەشتییەکە مومکین بێت، دەبوایە ڕێڕەوێکی لار هەبووبێت. ئەگەر ڕێڕەوی لاری بارکردن وەک هێمای ڕێڕەوی لاری گەمارۆدان لەبەرچاو بگیرێت، ئەوا هەر سێ شایەتیی مەرگ گەمارۆدانێک دەستنیشان دەکەن. لە هێڵی ڕۆمانیی وێرانکردنی ئۆرشەلیم لە ساڵی ٦٦ تا ٧٠دا، لە ساڵی ٦٦دا گەمارۆدانێک لەلایەن سێستیۆسەوە ئەنجام درا و لە ساڵی ٧٠دا گەمارۆدانێکی دووەم لەلایەن تیتۆسەوە ئەنجام درا.

چوار ساڵ

ئەو چوار ساڵەی کە بە گەمارۆدانی کۆنستانتینۆپڵ لە ساڵی ١٤٥٣دا کۆتاییان دێت، نوێنەرایەتیی دووەمین ماوەی چوارساڵە لە پێشبینییی ئیسلامی «پێنج مانگ» لە بەشی نۆ ئاشکراکردندا دەکەن. یەکەمین ماوەی چوارساڵە لە پێشبینیی «پێنج مانگ»دا، لە گەمارۆدانی نیکۆمیدیادا لە ساڵی ١٣٣٣ەوە تا ساڵی ١٣٣٧ بوو. ئەو گەمارۆدانە هەروەها نوێنەرایەتیی کۆتایی ماوەیەکی سی و هەشت ساڵەی دەکرد کە لە ٢٧ی تەممووزی ١٢٩٩ەوە دەستیپێکردبوو. دوو جار وێرانبوونی ئۆرشەلیم، یەک جار وێرانبوونی کۆنستانتینۆپڵ، لافاوەکە و گەمارۆدانی نیکۆمیدیا، پێنج شایەتی هەڵمەتی پانیۆمن لە ساڵی ٢٠٠ی پێش زایینەوە تا ساڵی ١٩٨ی پێش زایین، کە ئەو هەڵمەتە خۆی دەبێتە شایەتێکی شەشەم، و چەند شایەتی دیکەش هەن.

هەردوو وێرانبوونەکەی ئۆرشەلیم بە ئاسانی لەگەڵ یەکتر ڕێک دەخرێن، "هێڵ لەسەر هێڵ." لافاوەکە و هێڵی ڕۆمای ڕۆژەڵات بەهۆی مردنە هاوبەشەکانی ئەلفا و ئۆمێگاوە لەگەڵ یەکتر ڕێک دەخرێن. هەڵمەتی پانیۆم بە تایبەتی لەگەڵ هێڵی حەزقیێل لە ساڵی ٥٨٧ی پێش زایین ڕێک دەخرێت، چونکە هەریەکە لە هەردوو ماوەی گەمارۆدانەکە نوێنەرایەتی دوو ساڵ دەکات. پانیۆم لە ئایەتی پانزەی بەشی یازدەی دانیالدا نیشان دراوە، کە پێش ئایەتی شانزە دێت؛ ئایەتی شانزە نوێنەرایەتی یاسای یەکشەممە دەکات کە بەم زووانە دێت، هەروەک وێرانبوونەکانی ئۆرشەلیم لە ساڵی ٥٨٦ی پێش زایین و ساڵی ٧٠ی زایین نوێنەرایەتییان دەکرد. ماوەی دوو ساڵی شەڕی پانیۆم

.هوەلایناد یەدزای یشەب یلچ یتەیائ یەواراش یووژێم وان هتابەد هناڵێە مەل کەیرەه نۆدیەس یۆرامەگ و

کەیەناشین

ادمیلەشرۆئ یەکەنووبناریو وودرەه یناکەنادۆرامەگ لە هنارەبمەغێپ یناشینێڕ نیمەکەی یەناشین نایکوودرەه ،لێیقزەح ینژ یندرم و ادT٦٦ یڵاس لە سۆیتسێس ؛تێنێونەد کەیەناشین شیکەمال ،ناوود ییتەیاش یامەنب رەسلە ،ەیۆب ،ەناشینێڕ نیمەکەی شیکەمال .نووب افـلەئ هتاەکێپ ێس لە هک تێنێونەد ووتوەکرەس یاسێڵک یەناشین یەکەڵاس ٧٧٧ ینەمەت .مەکەیەناشین .کەیاشاپ و کێنیەاک ،کێرەبمەغێپ :هووتاە کێپ

> یەوەئ ۆب ،ادناوەئ و نم ناوێنەل کەیەناشین هنبب وکـات ،نیشخەب ێپ هەمۆخ یناکەمەمەش اهورەە بنازب کە نم یدزەنە مکە پێریۆزای نادەک .مەکەد نایزۆریپ ەک منادزەی نم هک ننازب ۲۰:۱۲. لێیقزەح .مەکەد نایزۆریپ ەک مەنادزەی نم هک ننازب

ڵاس ۳۰۰

و درک ییێڕ ادوخ ڵەگەل ڵاس ۳۰۰ یەوامۆب ،ووب نیمەتوەح هومەدائ لە ادتێش یکەڵەچەڕ لە هک ،خۆنەح دەس ێس وەئ ،ناکەگنەشێپ ی۱۸۴۳ یڵاس یەکەتراچ دەس ێس ۆب ەیامێە '۳۰۰' .اریگەڵەە نامسائ ۆب هزیعاو ،خۆنەح .نۆعدیگ ییسەک دەس ێس یاپوس اهورەە و نەناتراچ وەئ یاتواە یەییرەلەیم هزیعاو .نەکەد هکەسەک رازەە راوچ و لچ و دەس یتەیارەنێون نۆعدیگ یەکەسەک دەس ێس و ناکەییرەلەیم ناشینتسەد یکەیامێە و ۱۵۰ شەمەب ؛هوەییتسەب هومەکێپ تووجتووج و ترگ ییوێڕ ۳۰۰ نۆشمەش .دەس ێس هتاکەد یەکەمرامژ یۆک و هومتەوارتسەب هومەکێپ هک درک

> ناوودناوود یناینکەکلک و ترگڵەە یڵەخشەم و ترگ ییوێڕ دەس ێس و تشیۆڕ شینۆشمەش یناکەڵەخشەم شیکێتاک .اناد یکێڵەکلک ەیڵەخشەم ادکێکلک وود رەە ناوێن لە و اناد رتکەی رەبمارەب مەە و درک اڵەرەب ادناکەییتسەلەف یناکەوارنێوردەن هڵێوەناد وێن لە یناکەییوێڕ ،دناسریگاد ادناکەنووتیەز مراد و ناکەزەڕ ڵەگەل ،یناکەوارنێوردەن هڵێوەناد مەە و ناکەوارکۆک هکەپەچ .۵ ،۱۵:٤ نارەباڕ .دناتووس

ادندرکارکشائ یبێتک یۆن یشەب لە مالسیئ یەرابرەد هکەییگنامجنێپ هییبنیشێپ وود ،
.نەکەد ناشینتسەد مالسیئ یناکەییدنەمتەبیات کەو «ناکەکلک» و «رگائ»

> یێرز هک ،نووب راوس نایرەسلە هک ینیب مەناوەئ و ناکەپسەئ ادکەنینیب لە یەوێش مەب و کەو شیناکەپسەئ یرەس ؛ووب ادرەبەل درگۆگ و نیش یتووقای و رگائ یگنەڕ هب نایگنسرەس یکەییێس هومتەش ێس مەئ یۆەەب .ووچەدرەد درگۆگ و ڵەکوود و رگائ هومەنایەمەد لە و ؛ووب رێش یرەس لە نایزێە هکنوچ .ووچەدرەد هومەنایەمەد لە یەدرگۆگ و ڵەکوود و رگائ وەئ یۆەەب ،نارژوک ناکەڤۆرم نایز هومەناوەب و ،ووبەە نایرەس و نووب رام کەو نایناکەکلک هکنوچ ؛ەیادنایناکەکلک لە و نایمەد ۱۹–۹:۱۷ .ندرکارکشائ .ننەیەگەد

.ادنایناکەمەد لە مەە و ەیادنایناکەکلک لە مەە مالسیئ یزێە

> ۆب هک ووب هومەئ نایشیتاڵەسەد ؛ووب ادنایکلک لە شین و ،ووب کشپوود یکلک کەو نایکلک و یڵاچ یەتشیرف هک ،ووب ادرەسەب نایشیکەیاشاپ .نەدب ناکەڤۆرم یرازائ گنام جنێپ یەوام ندرکارکشائ .هنۆیلۆپەئ یوان ینانۆی ینامز هب مالەب ،هنۆدەبەئ یربیع ینامز هب یوان ؛هنبامێب .۱۱ ،۹:۱۰

لە هک ،ەیادنایناکەکلک لە مەە و نایناکەمەد لە مەە ،نتشوک و نادەجنەکشەئ ۆب مالسیئ یزێە .نچەدرەد هومەنایناکەکلک و نایناکەمەد

وەئ ،رادزێڕ و ریپ .وەتێڕبەد لیئارسیئ لە شیماق و قل ،کلک و رەس ادژۆڕ کەی لە نادزەی ەیۆب
؛نەکەد نایاڕموگ ەلەگ مەئ ینارەبا‌ڕ ەکنوچ .ەکلک وەئ ،تاکەد ریف ۆرد ەک شەکەرەبمەغێپ ؛ەرەس
.16–9:14 ایاشیئ .نێرکەد یتەیارەبا‌ڕ وەناوەئ نەیالەل ەک شەناوەئ ،نێرکەد وانەل

،ەیەه وەکەی ەب نایەدنەوەیەپ وەناکەنارەبمەغێپ ەیینیبشێپ ییوو‌ڕ ەل لیئارسیئ و مالسیئ
و ''رادزێڕ و ریپ'' ەل ەییتەیرب ''رەس'' ادکێڵێە رەه ەل و ،نمیەارب‌یئ یەڵۆڕ نایکوودرەه ەکنوچ
ەک یەنۆک ەرەبمەغێپ وەئ ''.تاکەد ۆرد ییراکریف یەرەبمەغێپ وەئ'' ەل ەییتەیرب شی''کلک''
یرەدناه ەک تاکەد ەنایۆرد وەئ ییتەیارەنێون نائروق .ەدمەمحم ادمالسیئ ەل ،درکەد یۆرد ییراکریف
نەیالەل مالسیئ .ەناوەئ ییسایس ییتەیادرکرەس شەکەرادزێڕ و ریپ و ،نمالسیئ یناکەڵلوک
دەس ێس .نەدەد یناه (کلک) نائروق یناکۆرد ەک ،تێرکەد ەتساڕائ (ەمەد) وەکەیەیرادتەڵوەد
و ەکەرگائ ەب تێبەد ەک ،نارک شەباد ادیگنا‌مجنێپ یپوورگ وود رەسەب نۆشمەش یەکەییوێڕ
.نژۆکب و نەدب ەجنەکشەئ ەکەدرگۆگ و ەکەڵەکوود

درگۆگ و ڵەکوود ،رگائ

و ەمەکەی .ەیەه نایەکەتشیرف ێس یناکەنارەبمەغێپ ەییدنەمتەبیات درگوگ و ڵەکوود ،رگائ
رگائ .تاکەد ییادوخ یکەیەوەناشوەمرد ییتەیارەنێون ''درگوگ'' یەشو یگەڕ .نرگائ یرۆج ەل نایەمەاود
.تاکەد یرایدی ەکەمایەپ ینووبیەنییائ درگوگ و ەیەکەمایەپ ییرەگیراک ڵەکوود ؛ەکێمایەپ یامێە
یبێتک یەدراوچ یشەب یەکەتشیرف ێس یەکەنیقەتساڕ ەمایەپ یەتخاس یەوێشواه نایکێسرەه
وەئ .تێردەد ناشیپ درگوگ و تنیساج ،رگائ کەو ەکەنینسائ ەدنەبەنیس .نندرکارکشائ
یتەیارەنێون نانیەاک یکۆرەس یدنەبەنیس .ەنانیەاک یکۆرەس یدنەبەنیس یەتخاس یکەیەوێشواه
وەئ ،نوارخکەی ادیتەیادوخ ڵەگەل ەک ییۆرم یرەوەگ ەدزاود کەو تاکەد ەکەرازەه راوچ و لچ و دەس
ادنۆک یەمەدرەس ەل تنیساج یگنەڕ .نەکەد یتەیارەنێون میەوت و میروئ ەک ەیەیتەیادوخ
ەیەڵەکوود وەئ یاتواه مالسیئ یدنەبەنیس یتنیساج .ووب ەفەخ یکێرۆم نای ،خۆت یکێشەڕنیش
.تێچەدرەد وەمەالسیئ (اسێڵک) یناکەکلک و (تەڵوەد) ناکەمەد ەل ەک

یەتشیرف یەمایەپ وەب ۳۰۰ یەرامژ ،ادوخ ڵەگەل نتشیۆڕ ڵاس ۳۰۰ یاود ،نامسائ ۆب خۆنەح یندربڵەه
یبائ ی۱۱ ەل ،ەمەکەی یەتشیرف یەمایەپ وەئ .تشیەگ ادا۱۷۹۸ یڵاس ەل ەک وەتێتسەبەد وەمەکەی
یزێە ،ادندرکارکشائ یبێتک یۆن یشەب ەل گنام جنێپ ییینیبشێپ ییدەنتاە ەب ،اد۱۸٤۰ یڵاس
انەمت .وەتەنوارتسەب وەکەی ەب ،ڵێە رەسەل ڵێە ،ەشەب وەئ یەکەیگنا‌مجنێپ وام وود .ارشخەب ێپ
وود ،ەد یتەیائ یەکەگنام جنێپ و جنێپ یتەیائ یەکەگنام جنێپ ەک ارب وەب یەپ ادەنایایاود ەمەل
وەمەکەی ەب یناکەییوێڕ نۆشمەش ،ارب ەییتساڕ وەب یەپ کێتاک .نیڵاس اجنەپ و دەس یزاوایج یەوام
.انێە کێپ ییوێڕ تووج اجنەپ و دەس و وەتسەب

،اسڵەه وەکەڵاچ ەل ەک ی''ەڵەکوود'' وەئ ،(ە''رۆخ'' یاتاو ەک) ادنۆشمەش یەنارەبمەغێپ ییووژێم ەل
ناکەییرەلەیم .یشۆپاد یکەیرات ەب یرۆخ ،ارکەد یتەیارەنێون اوەنیەن یڕەش ەب ەکەلیلک کێتاک
ەییتیرب ەکەییمالسیئ ەڵاچ یڵەکوود ەب رۆخ ینارشۆپاد ەک درک ناشینتسەد نایەوەئ یتسوردەب
یکەیەدنەوەیەپ دنەچ .تاکەد ییتەیارەنێون (نۆشمەش) رۆخ ەک ،حیسەم یینێگزم ینارشۆپاد ەل
یبێتک یەدزای ات ۆن یناکەشەب ەل یەمالسیئ وەئ و نۆشمەش ییتەیاش ناوێنەل شەکید
.ەیەه ،ەووتاە ادندرکارکشائ

ەکەییریگرەسواه یگنەەائ ینانیاوەیم ەک تێوەکەدرەد ەژۆڕ ێس وەب ادنۆشمەش ییووژێم ەل ێس یەرامژ
،یەکەیەنمەیت ەرەسواه :ەیەه یدنەوەیەپ ادنژ ێس ڵەگەل نۆشمەش .نەکب رەسەراچ ادیێت ەکەڵەتەم ووبەد
ەل ،ادەکەرێش یوادوو‌ڕ ەل :نۆشمەش رەس ەتێد راج ێس نادزەی یحۆڕ .ەلیلەد و ەکەشۆرفەش ەل ەنژ
.تادەد ەلیلەد ەب تساڕان یەماڵەو ێس ،تێڵب ەکەییتساڕ یەوەئ شێپ نۆشمەش .یحەل و نۆلەقشەئ

اەورەه ،ەنزۆرد یرەبمەغێپ و ەدنڕد و اەیدژەئ یەکەتخاس ەییەتەیادوخ و یتەیادوخ یامێە سێ یەرامژ
.ەشییووتوەکرەس یاسێڵک یەناگێس یەتاهکێپ یامێە

یوەرگ نۆشمەش ناشاپ .نۆشمەش ییریگرەسواە یگنەهائ ۆب نارنێە ڵەواە یس و ،ەنیەاک یەرامژ یس
.ننێەبڵەە ەکەڵەتەم نناوتب ناکەناویم رەگەئ ،درک لج تسەد یس و ناتەک یسارک یس رەسەل
ات تشوک ینۆلەقشەئ یوایپ یس نۆشمەش ،ارک ارکشائ تەنایخ ەب یەکەڵەتەم ییێنەن کێتاک
ڵاس دەس ێس ڵەگەل بیرەتواە و ،۳۰۰ یەنارەبمەغێپ یکەیەد یس یەرامژ .ەوەتادب ەکەوەرگ
اجنەپ و دەس یەوێش ەب و یترگ نۆشمەش ەک یەییوێڕ دەس ێس وەئ ،ادوخ ڵەگەل خۆنەح ینتشیۆڕ
یۆن یشەب ەل گنام جنێپ یەکەیینیبشێپ وود ەب نایدنەویەپ ،یتسەب ەوەکەیەب تووج
یکەیەد دەس ێس .نوارتسەب ەوەکەیەب ڕێد رەسەل ڕێد یزابێڕ ەب ەک ،ەیەە ادندرکارکشائ
یکەیەوامشاپ اج ،تاکەد کەیەوامشاپ ییتەیارەنێون رازەە ێس و ،ەرازەە ێس یەنارەبمەغێپ
نای ،نەکەد ییتەیارەنێون انێە نایڕەواب ادتسۆکاجنەپ ەل یەناوەئ ەک ،تێب تسوردوتساڕ
یتسەد ەب ادنیڕێز یەکەریۆگ یەکەنووبیخای ەل یەناوەئ ەک ،تێب تسوردوتساڕان یکەیەوامشاپ
.نەکەد ییتەیارەنێون نارژوک ناکەییڤێل

ەب نایکوودرەە ،تسۆکاجنەپ یژۆڕ ینارەوابێون و نیڕێز یەکەریۆگ ەب تسەویەپ ینووبیخای
کەیەوامشاپ .نبەد بیرەتواە ،تێد ییووزەب ەک ،ادەممەشکەی یاسای ەل ەنارەبمەغێپ یکەیەوێش
یەگڕەم یەوەرەد ەل ەک تاکەد ەناوەل کەیەوامشاپ و ادوخ ینامیەپ یلەگ ەل کەیەوامشاپ ییتەیارەنێون
ەک ەیەنایی‌دوەەی وەئ ۆب ادنۆشمەش ییتەیاش ەل رازەە ێس ەب ەژامائ ەمکەی .نادادوخ ینامیەپ یلەگ
.ەناکەییتسەلەف ۆب ەکەژامائ ەموود و ،ناکەییتسەلەف ینەدرکیزاڕ ۆب ترگ لید ەب نایەنۆشمەش
ەل اتشێە ەک ەمەەدزای یریێمژتاک ینارایکێرک ەتاگەد ناشاپ و تاکەد ێپ تسەد ەوادوخ یڵام ەل یرەوداد
مەە و ەوەتاکەد تساڕتشپ کەیەوامشاپ کەو رازەە ێس یامێە مەە نۆشمەش ییتەیاش .نادلباب
ییێڕ ادوخ ڵەگەل ڵاس دەس ێس یەوام ۆب خۆنەح .ەوەتاکەد تساڕتشپ یرەوداد یەسۆرپ ییدنەبزیڕ
وەئ .نژێچان ندرم یمات ەک تاکەد ادوخ ینامیەپ یلەگ یەوامشاپ ییتەیارەنێون شەمەب ،درک
ەرەوامەج رەبمارەب ەل ادندرکارکشائ یەمەتوەح یشەب ەل ەک نەسەک رازەە راوچ و لچ و دەس وەئ یەوامشاپ
.ووڕ ەتەنوارخ ادەکەنزەم

ییتەیارەنێون ،یس یکەیەد کەو ،ێس یەرامژ اهەورەه ،ەکێنییەاک یامێە ەک ،۳۰ ەتاکەد ۳۰۰ یکەیەد
شیینزۆرد یرەبمەغێپ و ەدنڕد و اەیدژەئ یەتخاس ییتەیادوخ ییتەیارەنێون کەورەه ،تاکەد یتەیادوخ
ەک ،تاکەد ووتوەکرەس یاسێڵک یەناگێس ینووبشەباد ییتەیارەنێون اهەورەه ێس یەرامژ .تاکەد
و ،درک ییاوەڕنامرەف ەب یتسەد ادیڵاس یس ینەمەت ەل ەک ،اشاپ یدواد ەل نیتیرب یناکەرەنێون
،نیەاک و رەبمەغێپ یلێیقزح و ،درک تەمزخ ەب یتسەد ادیڵاس یس ینەمەت ەل ەک ،نیەاک یفسوی
وەئ .درک یەکەییڵاس وود و تسیب ەتەمزخ ەب یتسەد ادلیبوی یمەەەدقەح یلوخ یمەییس یڵاس ەل ەک
.تێبووب ڵاس یس ینەمەت ووبەد کێنییەاک کەو

یەناشین وەل ،نوارد ناشین اشاپ و نیەاک ،رەبمەغێپ کەو ەک یەییامێە ەراوەق ێس وەل کەیی رەە
ەوادوخ ەل ەمەتوەح یژۆڕ یەمەمەش یرۆم ،تاکەد ناشینتسەد ەکەنادۆرامەگ یکێپتسەد ەک ادەیاگێڕ
،اد٦٦ یڵاس ەل میلەشرۆئ ینووبناریو یەکەییکەوال ەدەیاش ڵەگەل ،گرەم یدەیاش وود .تێرگەدرەو
.ەی’ەناشین‘ ەکەنادۆرامەگ یاگێڕ یەناشین ەک یەوەئ رەسەل ننێەەد کێپ دەیاش ێس

نیشانەی ڕێگای گواستنەوە

کاتێک گەمارۆدانەکە دەست پێ دەکات، کڵێسای سەرکەوتووی سێگانەی خودا، کە لامەخ
ییتەیارەنێون تاکەد ،مۆر تێرکەد .مردنی هاوسەری حەزقێلی ئەوە دەردەخات کە لە ئەمان نیشانەی
ڕێگادا، گەلی پێشووی بەپەیمان تەواوی والە دەنرێت. ئەو نیشانەی ڕێگەی گواستنەوە لە

ۆب رەشۆکێت یاسێڵک یەوەنتساوگ کەو اەورەە هک ،تاکەد ناشینتسەد ایفلەدالیف ۆب هیکیدوال وەئ .هیەکەتوەح هب رەس هک مەتشەە یاسێڵک هتێبەد شەمەب ؛تێرکەد انێو ووتوەکرەس یاسێڵک ات هوە١٨٤٤ یرەبۆتکۆئ ی٢٢ هل هک ،ادمەیێس یەتشیرف ییرەلیم ییووژێم هل هیاگێڕ یەناشین نێلێئ و زمیەج هک کێتاک ،درکەد ی١٨٥٦ یغانۆق ییتەیارەنێون ،اشێک یەژێرد ١٨٦٣ ینووبیخای هل .ییایکیدوال یکەیەوەنتووزب کەو هکەوەنتووزب یندناسان هب درک نایتسەد نایکوودرەە تیاو توەح .ییایکیدوال ییرەلیم یەوەنتووزب ۆب اڕۆگ ییایفلەدالیف ییرەلیم یەوەنتووزب اد١٨٥٦ هب ووب هکەوەنتووزب کێتاک ،تاە ییاتۆک ییایکیدوال ییرەلیم یەوەنتووزب ،رتاود ڵاس .مەتوەح یژۆڕ یتسیتنێڤدەئ ییایکیدوال یاسێڵک

و تاە ییاتۆک انریمس یاسێڵک ادیێت هک ،هیەناشینێڕ وەئ ییامێە یکەیەنوومن شی٣١٣ یڵاس هوەتسوردوتساڕ ییایفلەدالیف هل ١٨٥٦ یڵاس یەوەنتساوگ .درک ێپ یتسەد سۆماگرەپ یاسێڵک یسۆماگرەپ ۆب هوەتسوردوتساڕ یانریمس هل هوەنتساوگ و تسوردوتساڕان ییایکیدوال ۆب کەو هناشینێڕ وەئ اەورەە هکەوەنتساوگ یڵاخ و ،نبیرەتاوە هوەکێپ ،اد٣١٣ یڵاس هل تسوردوتساڕان دنەچ هب نتسەبتشپ هب ،تاکەد ێپ تسەد کەیەناشین هب هکەنادۆرامەگ .تێنێسانەد کەیەناشین ،هووتاە کێپ هسەک رازەە راوچ و لچ و دەس وەل هک ،مەیێس یەتشیرف یەوەنتووزب کێتاک .کێتەیاش ادتاک نامەە هل ،نبەد ووترگکەی یتەواوەت هب و نێرکەد رۆم ناوەئ ،تێرکەد رۆم ادخەمال یندرم یتاک هل هکەنادۆرامەگ یەکەنارەبمەغێپ هتاەکێپ یناشینێڕ مەکەی هکنوچ ؛هوەنێرکەد زرەب کەیەڵائ کەو هک .هکەیەناشین

تاڵەژۆڕ یامۆڕ کێتاک ،تاکەد ناشینتسەد مالسیئ یاگێڕ یەناشین سۆگۆلۆیالاپ انەحۆی یگرەم امۆڕ و لباب ۆب تەیاش وود میلەشرۆئ یندرکنارێو و نادۆرامەگ .تێب مالسیئ یچەکلم تێرکەد راچان نایتەمڕ هک تاکەد ناکەییکیدوال ییتەیارەنێون لێیقزەح یەکەوین و ڵاس یەوام .نەکەد شەکشێپ و ننیبەب رووکاب یاشاپ ییلید ۆب نایندرب هب تەرابەس هکەوەندرکراداگائ یمایەپ هودرک یاشاپ یتسەد هل هک تاکەد ناکەییفلەدالیف ییتەیارەنێون سۆیتسێس یەناشین .نتسیبیب کەورەە ،نەکەد ییۆخوان ییتەیارەبمەغێپ یمایەپ هل ساب هیەناشین وود وەئ .نبەد راگزڕ رووکاب هل هکید یەکەهڵۆپ و یلید هتێربەد ادنادۆرامەگ یتاک هل کێلۆپ ،ڵێە رەسەل ڵێە .شیخەمال یەکە-٧٧٧ .تێبەد راگزڕ رووکاب یاشاپ یتسەد

یەناوەئ ادیێت هک ادەیێڕەناشین وەل مالسیئ یڵۆڕ یندرکیراید هب ،سۆگۆلۆیالاپ انەحۆی یگرەم .تاکەد یکەرەد یەنارەبمەغێپ یمایەپ ییتەیارەنێون ،نێرکەد رۆم تاکەد نایەتەیارەنێون کەمال هوەل تخەج ،لید هنێرکەد هک شەناوەئ و نبەد زابرەد ادمیلەشرۆئ یندرکنارێو و نادۆرامەگ هل یەناوەئ ارکشائ تەڵسەخ هک هیادەکەنادۆرامەگ یەنارەبمەغێپ یەوام یافلەئ ییێڕەناشین هل هوەئ هک هوەنەکەد کەیەوەندرکراداگائ نایکێلۆپ .نێرکەد یتەیارەنێون هوەکەکەمال وود نەیالەل هلۆپ وود وەئ .تێبەد یارتسەی ناشڤیل تاکەد و تەکەلۆپ یەکەید شەکەی هوەل ۆخ تێریۆبەد .تێریۆبەد ۆخ

> و خوادەند پێی فەرموو: «لەبەر ئەوە، هەر کەسێک قایین بکوژێت، حەوت ئەوەندە تۆڵەی لێ دەسەنرێتەوە.» و خوادەند نیشانەیەکی لەسەر قایین دانا، تاکو هەر کەسێک بیدۆزێتەوە نەیکوژێت. پەیدابوون ٤:١٥.

نووبیخای یەناشین

قاین نیشانەی یاخیبوونەکەی وەک ئاگادارکردنەوەیەک بۆ قاین نیشانەی یاخیبوونەکەی وەک ئاگادارکردنەوەیەک بۆ مرۆڤایەتی لێک دراوەتەوە، کە ئەگەر قاین بکوژن، حوکمی حەتمیی خودایان بەسەردا دەدرێت. لە ڕاوێنگەیەکەوە، دەکرێت ئەو نیشانەیە وەک دابینکردنی پاراستنێک بۆ قاین لەلایەن خوداوە لێک دەبرێتەوە، بەڵام لە ڕووی پێشبینیی پێغەمبەرانەوە، لەگەڵ نیشانەی ئاگادارکەرەوەی

یاخیبوون لە دوا کتێبی کتێبی پیرۆزدا هاتوە. نیشانەی یاخیبوونی قایین لە کتێبی پەیدابووندا، کە کتێبی ئەلفایە، هێمایەکی پێشوەختەی نیشانەی دڕندە بوو لە کتێبی ئاشکراکردندا، کە کتێبی ئۆمێگایە. ئەو ئاگادارکردنەوەیەی نیشانەی قایین لە خۆی دەگرێت، ئەوەیە کە هەر کەسێک هەمان ڕەوشتی قایین لە خۆیدا نیشان بدات، ئەویش لەلایەن خوداوە ڕەت دەکرێتەوە و حوکمی بەسەردا دەدرێت. ئەو نیشانەیەی لەسەر قایین بوو، لەگەڵ نیشانەی دڕندە هاوتایە، و ئەو ئاگادارکردنەوەیە جەخت لەسەر ئەو فەرمانە دەکاتەوە کە نابێت یاسایی یاخیبوونی قایین لە کوشتنی براکەیدا بکرێتەوە، کە لە ئاشکراکردندا وەک وێنەی دڕندە نیشان دراوە. لاساییکردنەوەی کردەوەی قایین واتە دروستکردنی وێنەیەک لە قایین. حوکمێکی جێبەجێکاریی حەوتێندەیی بۆ قایین دەرکرا، و لە نەوەی شەشەم لە قایینەوە، لامەک درکی بەوە کرد کە گوناهی باوکی دووبارە کردبووەوە، بەڵام حوکمەکەی ئەو حەوت جار حەفتا دەبێت.

> لامەخیش بە ژنەکانی، عادە و زیلە، گوت: دەنگم ببیستن؛ ئەی ژنەکانی لامەخ، گوێ لە وتەکانم بگرن: چونکە پیاوێکم کوشتووە لەبەر ئەوەی برینداری کردم، و گەنجێکیش لەبەر ئەوەی ئازاری دام. ئەگەر تۆڵەی قایین حەوت هێندە بسەنرێتەوە، بەڕاستی تۆڵەی لامەخ حەفتا و حەوت هێندە دەسەنرێتەوە. پەیدابوون ٤:٢٣، ٢٤.

ئایەتی پێشووی یەکەمینە لەو تەنها سێ حاڵەتەی کە تێیاندا ژمارەکان لە کەلامی خودادا بە شێوەی لێکدان دەخرێنە ڕوو. دوا حاڵەتەکە وەک یەکەمینەکەیە.

> ئینجا پەترۆس هاتە لای و گوتی: «گەورەم، براکەم چەند جار گوناه لە دژی من بکات و من لێی خۆش ببم؟ هەتا حەوت جار؟» عیسا پێی گوت: «پێت ناڵێم هەتا حەوت جار، بەڵکو هەتا حەفتا جار حەوت جار.» مەتا ١٨:٢١، ٢٢.

حەفتا جار حەوت دەکاتە چوارسەد و نەوەد، و لە مێژووی پیرۆزدا سێ ماوەی چوارسەد و نەوەد ساڵە هەیە، کە هەر یەکێکیان نوێنەرایەتی ماوەیەکی تاقیکردنەوە دەکات. بۆ پیرۆزگا، بۆ پاشاکان و بۆ سوپا، ماوەی چوارسەد و نەوەد ساڵ نیشان دراوە. ماوەی تایبەت بە پاشاکان بە مەسحکردنی شاول لە ساڵی ١٠٩٧ی پێش زایین دەستی پێکرد و هەتا یەکەمین گەمارۆدانەکەی نەبوخودنەسر بەردەوام بوو، کە تێیدا دانیال لە ساڵی ٦٠٧ی پێش زایین بە دیل گیرا.

ئەو چوارسەد و نەوەد ساڵەی ماوەی تاقیکردنەوە کە بۆ پیرۆزگاکە دیاری کرابوو، بە تەرخانکردنی پەرستگای سلێمان لە ساڵی ١٠٠٦ی پێش زایین دەستی پێ کرد و تا تەرخانکردنی پەرستگای دوای تاراوگە لە ساڵی ٥١٦ی پێش زایین بەردەوام بوو. بۆ سوپاکە، ماوەی چوارسەد و نەوەد ساڵ لە ساڵی ٤٥٧ی پێش زایینەوە تا ساڵی ٣٤ی زایینی بوو.

ئەو مەودایەی کە لە پەیامی ئاگادارکەرەوەی حوکمی حەوتێندەیی و نیشانەکەی قایینەوە دەست پێ دەکات و تا حەفتا جار حەوتێندەی لامەک درێژ دەبێتەوە، نوێنەرایەتی ماوەیەکی هێمایی چوارسەد و نەوەد ساڵەی تاقیکردنەوە دەکات. ئەو یاخیبوونەی کە نیشانەی قایین نوێنەرایەتی دەکات، بەو شێوەیە پیشان دەدرێت کە بەرەبەرە توندتر دەبێت، و ئەمەش لەگەڵ پلانی خودا بۆ ناردنی لافاوەکەدا هاوتەریبە.

> و خودا بینی کە خراپەکاری مرۆڤ لەسەر زەوی زۆر بوو، و هەموو ئەو خەیاڵانەی لە بیرەکانی دڵیەوە سەرچاوەیان دەگرت، بەردەوام تەنها خراپە بوون. و یەزدان پەشیمان بووەوە لەوەی مرۆڤی لەسەر زەوی دروست کردبوو، و ئەمە لە ناخی دڵیدا خەمباری کرد. و یەزدان فەرمووی: ئەو مرۆڤەی خوڵقاندوومە، لە ڕووی زەوی لەناوی دەبەم؛ هەم مرۆڤ و هەم ئاژەڵ و خشۆک و باڵندەکانی ئاسمان؛ چونکە پەشیمانم لەوەی دروستم کردوون. پەیدابوون ٦:٥–٧.

ەل واركەناشين يكێلۆپ كەو ،ادتێش يكەڵەچڕ يكەمال رەبمارەب ەل ،نییاق یمەشەش یەوەن یکەمال
:نەکەد یرايد ەوەندركيقات یەوام یياتۆک کەمال وودرەه یناکەییتەیاش .ووڕ ەتێرخەد ناووبیخای
ییەرامژ ییرەگامێه نایکوودرەه .یۆخ یندرم ەب شەکید یوەئ و ٤٩٠ یەرامژ ینیڕبرەد ەب نایکێکەی
یکەمال .ەیەه ەوەووتوەکرەس یاسێڵک یەکەناگێس ەتاەکێپ ەب یدنەویەپ ۆخوەتساڕ ەک نرگەد ۆخەل
یکەمال ،ەبیرەتواه اپوس و اگزۆریپ ،ناکاشاپ ەب تەبیات یەکەییڵاس ٤٩٠ ەوام ێس ڵەگەل نییاق
ێس یمەوود تێش یکەمال .تێرگەد ۆخەل اشاپ و نیەاک ،رەبمەغێپ ۆب توەح یەرامژ یرۆم شیتێش
ەک ەمەیێس یەتشیرف شینییاق یکەمال ،ەندرکارکشائ یەدراوچ یشەب یەکەتشیرف
یشەب .ووڕ ەتاخەد یەکەوان یەرامژ و ەکەناشین ،یەکەنێو ،ەکەدنڕد ەب تەرابەس ەکەوەندرکراداگائ
.نرگەدرەو نییاق یتەرفەن ەک تاکەد یرايد ەناوەئ ، ٩/١١ یناکەتەیائ ،ندرکارکشائ یەدراوچ

> و ەکەدنڕد کێسەک رەگەئ :یتوگ زرەب یکێگنەد ەب و تاه ادناوەئ یاودەب شیمەیێس یەتشیرف
> وەئ ،تێرگبرەو یتسەد رەسەل نای یناوەچوان رەسەل یەکەناشین و تێتسرەپب یەکەرەکیەپ
> مەدرەبەل ؛وەئ یرەەق یماج وان ەتەواژڕ ەڵەکێت ێب ەک ،ەوەتاوخەد ادوخ ییەڕووت یبارەش ەل شەسەک
> یڵەکوود .تێردەد ەجنەکشەئ درگۆگ و رگائ ەب ەکەخرەب مەدرەبەل و ناکەزۆریپ ەتشیرف
> رەه و نتسرەپەد یەکەرەکیەپ و ەکەدنڕد یەناوەئ ؛ەوەتێبەد زرەب ەیاتەەاتەه شیناياەجنەکشەئ
> .ەیین نایەوەناسەح وەش ەب ەن و ژۆڕ ەب ەن ،تێرگەدرەو وەئ یوان یەناشین شیکێسەک
> 14:9–11. ندرکارکشائ

:تاکەد نایيتەیارەنێون تێش یەوەن یخەمال ەک تێنێسانەد ەناسەک وەئ ١٥:٢ ندرکارکشائ

> ەک ینیب مشەناوەئ ؛ووبارک ڵەکێت رگائ ەب ەک ییەشووش یکەیایرەد کەو ینیب مکێتش و
> ایرەد رەسەل ،نووبتوەکرەس ادیەکەوان یەرامژ و یەکەناشین و یەکەنێو و ەکەدنڕد رەسەب
> 15:2. ندرکارکشائ .ووب ەوەتسەدەب نایادوخ ینایکەراسیق و نووباتسەوارڕ ەکەییەشووش

یکەییەوام ەب نییاق یەوەن یکەمال .تادەد ناشین وارخاد یاگرەد یۆخ یندرم ەب تێش یەوەن یکەمال
کەو نییاق یەناشین ووبەد .تادەد ناشین وارخاد یاگرەد ەوەندرکيقات یەڵاس دەوەن و دەسراوچ
ییکەرەس ییدنەمتەبیات ێس ەک تێرکبب رییەس کەییتەیاسەک ەب تەرابەس کەییرادشۆه
ادادوخ ینتسرەپ ەل یرادشەب ادوخ ییامنێڕ ییێپەب ەوەدرک یتەڕ وەئ .تەوەکەدرەد ێل یەنارەبمەغێپ
،شیمەیێس و تشوک یەکەرتکووچب ارب و اد ناشین یوالۆقلەه ەوەییدوسەح ەل یکەییەڕووت ؛تاکب
.تاکب ەبۆت ەوەدرک یتەڕ

یرايد ەوادوخ ەب ڤۆرم ییدنەویەپ ەک ،ووبدرک لێشێپ یەکەنامرەف ەد یمەکەی یەتخەت نییاق
یەناشین .تاکەد یرايد ەوەییرتکەی ەب ناکەڤۆرم ییدنەویەپ مەوود یەتخەت و ،تاکەد
خەمال و نییاق .دناسانەد ووبدرکەن یەبۆت ەک نێکشاسای یکێسەک کەو یوەئ ،یەکەنووبیخای
،تێد ییووزەب ەک ،ادەممەشکەی یژۆڕ یاسای ینتاه یتاک ەل ەمەیێس یەتشیرف یوارخاد یاگرەد
ینتاه ەب ەک نەکەد ەووژێم وەئ ییتەیارەنێون حون و خەمال ،حەلەشوتەم ،خۆنەح .نەدەد ناشین
یەتشیرف کەو خەمال ینتاه و تاکەد ێپ تسەد ،تاکەد ییتەیارەنێون خۆنەح ەک ،ەمەکەی یەتشیرف
مەوود یەتشیرف کەو خەمال یمایەپ ەک ،تێرگەد ۆخەل وەشەوین یراواه کەو حەلەشوتەم ینتاه و مەوود
.تادەد ناشین ەکەوافال یوارخاد یاگرەد ەمەیێس یەتشیرف کەو حون ناشاپ ؛تاکەد زێەەب

ەنوەکەد ەک تاکەد ناشینتسەد ەیيامێە ەڵاس جنێپ وەئ شەمەئ و درم ەکەوافال شێپ ڵاس جنێپ کەمال
یتاک ەل رەه .تێد ەناووز ەمەب ەک یەیممەشکەی یاسای وەئ ینتاه یتاک ەل ەکاگرەد ینتسخاد شێپ
توەح ،ناشاپ .تێبەد واوەت ووتوەکرەس یاسێڵک یندرکرۆم ەک ەیادیڵاس ٧٧٧ ینەمەت ەل کەمال یندرم
نایتسەد ناکەڵەژائ ،تێرخباد یتشورسوورەس یکەیەوێش ەب ەکەییتشەک یاگرەد یەوەئ شێپ ژۆڕ
.درک ەکەییتشەک وان ەنووچ ەب

ئەو ڕۆژەی مەتوشالەح مرد، یەکەم ڕۆژی ئەو حەوت ڕۆژە بوو. دوای ئاگادارکردنەوە پێش ئەوەی دەرگاکە داخبرێت، پەیامێکی دووالیەنە بوو کە بریتی بوو لە پیشاندانێکی بینراوی ئاژەڵان، هاوڕێ لەگەڵ هاتنەدیی پێشبینییەکە کە بە درێژایی مێژووی ژیانی درێژتەمەنترین مرۆڤێک کە تا ئێستا مردبێت، ڕاگەیەنرابوو. ئەو پێشبینییە لە ناوی مەتوشالەحدا هەڵگیرابوو، کە واتای ‘کاتێک ئەو بمرێت، ئەوە دێت’ دەدات.

پەیامی ئاگادارکردنەوەی کۆتایی بۆ مرۆڤایەتی، بە حوکمی پێویستیی پێغەمبەرانە، دەبێت پەیامێکی دووبەشی بێت؛ هەروەک لە حەوت ڕۆژی کۆچی ئاژەڵەکاندا بەرجەستەکرا کە بە مردنی مەتوشەلەح دەستی پێ کرد؛ ئەو مردنە بەدیهاتنی ئەو پێشبینییەی حەنۆخ بوو کە لە ڕێگەی ناوی کوڕەکەیەوە ڕاگەیەنرابوو. حەوت ڕۆژی کۆچی ئاژەڵەکان، پەیامە دووبەشییەکەی مردنی مەتوشەلەح و ئاژەڵە کۆچکەرەکان وەک پەیامی مۆرکردنی فریشتەی سێیەم دەناسێنێت. عیسا هەمیشە کۆتایی بە سەرەتا ڕوون دەکاتەوە، و لە کتێبی ئاشکراکردندا، دەنگی دووەمی ئایەتی چوارەم پەیوەست دەبێت بە فریشتەی سێیەمی بەشی هەژدەمی ئاشکراکردن، هەروەک هاواری نیوەشەو پەیوەست بوو بە پەیامی فریشتەی دووەم. پەیامی ئاگادارکردنەوەی کۆتایی هەمیشە وەک پەیامێکی ناوخۆیی و دەرەکی دەخرێتە ڕوو، هەروەک لە پەیوەندیی پێغەمبەرانەی نێوان کڵێساکان و مرۆڤەکان لە کتێبی ئاشکراکردندا بەرجەستە کراوە. پەیامی ئاگادارکردنەوەی کۆتایی لە بەشی یازدەمی کتێبی دانیالدا، پەیامی باکوور و ڕۆژهەڵات. مەتوشەلەح و ئاژەڵە کۆچکەرەکان لە سەرەدەمی نوحدا پەیامی دووبەشیی ئاگادارکردنەوەی کۆتایی بوون.

مەرگی لامەخ بە نیشانەی ٧٧٧ هاوتەریبە لەگەڵ دەستپێکی گەمارۆدانەکە، کە هاوسەری حەزقیێل تێیدا مرد. هەر لەوێدایە کە وەفادارەکان، ئەوانەی ڕەچەڵەکی شێت نوێنەرایەتییان دەکات، مۆر دەکرێن؛ هەروەها هەر لەوێدایە کە ئەوانەی ڕەچەڵەکی قایین نوێنەرایەتییان دەکات، نیشانەکە وەردەگرن. حەنۆخ لە ئادەمەوە حەوتەمین کەس بوو و نوێنەرایەتی نیشانەی سەر ڕێگای ئەلفا دەکات لە ماوەیەکدا کە بە نەوەی کۆتایی و نەوەی یەکەم کۆتایی دێت، و هەردووکیان بە ژمارەی هەشت نوێنەرایەتی دەکرێن. هەردوو لامەخەکە کۆتایی ماوەی تاقیکردنەوە دیاری دەکەن، و مەرگی لامەخ نوێنەرایەتی دەرگای داخرانی ماوەی تاقیکردنەوە لە دەستپێکی گەمارۆدانەکەدا دەکات.

حەنۆخ ئەلفای مێژووی پێغەمبەری بوو و بە حوکمی پێویستیی پێغەمبەری، دەبێت ئۆمێگاکەی مێژووی پێغەمبەری دەستنیشان بکات. ئەو ئۆمێگایە لە لایەنی ئەو هەشتە گیانەوە نوێنەرایەتی دەکرێت کە بێ ئەوەی تامی مردن بچێژن، لە جیهانی کۆنەوە چوونە جیهانی نوێ. حەنۆخ و ئەو هەشتە گیانە پێش ئەوەی بگەنە زەوی نوێ، مردنیان نەبینی. جیهانی کۆن لە ماوەی حەوت ڕۆژەکەی کۆچی ئاژەڵاندا کۆتایی هات و جیهانی نوێ بە حەوت ڕۆژی بێ باران دەستی پێکرد. پاشان، لە ڕۆژی ١٧ـەمەوە، بۆ ماوەی پێنج مانگ هیچ نەبوو جگە لە باران، هەتا خودا لە کۆتایی ئەو پێنج مانگەدا، لە ڕۆژی حەڤدەیەم، بارانەکەی ڕاگرت.

پێنج مانگ

لە بەشی نۆی ئاشکراکردندا دوو شایەت بۆ پێنج مانگ هەن و لەو بەشەدا سێ پێشبینیی زەمەنیی جیاوازن. پێنج مانگی یەکەم لە ئایەتی پێنجدا خراوەتە ڕوو؛ پێنج مانگی دووەم لە ئایەتی دەدایە و سێ سەد و نەوەد و یەک ساڵ و پازدە ڕۆژ لە ئایەتی پازدەدا هاتووە. ئایەتەکانی 5، 10 و 15 پێشبینییە زەمەنییەکەی ئیسلام بە دوو شایەت بۆ پێنج مانگ لە سەرەتای ماوەی پێشبینییەکەدا دیاری دەکەن. هەردوو ئایەتی 5 و 10 ماوەی پێنج مانگ دیاری دەکەن، کەواتە، دێڕ لەسەر دێڕ، کۆی ئایەتی پێنج و ئایەتی دە دەبێتە پازدە. بۆیە، پێنج مانگەکەی بریتییە لە 15 و سێ سەد و نەوەد و یەک ساڵ و پازدە ڕۆژ لە ئایەتی 15دا خراوەتە ڕوو. ڕیزبەندی و پێکهاتەی

ئایەتەکانی 5، 10 و 15 دوو پازدە دیاری دەکەن، و لەو دوو ئایەتەی یەکەمدا کە پێکەوە کۆیان دەبێتە پازدە، دوو پێشبینیی زەمەنیی سەد و پەنجا ساڵە هەن.

ئایەتی پازدە پێشبینییە کاتییەکەی سێ سەد و نەوەد و یەک ساڵ و پازدە ڕۆژ دەخاتە ڕوو. مەسیح پازدەی لە نێو سێ ئایەتدا تێهەڵکێشاوە و، بە بەکارهێنانی ئەو کاتە پێشبینییە کە لە هەمان ئەو ئایەتانەدا خراوەتە ڕوو، ئەو ژمارە ١٥یەی کە بە کۆکردنەوەی ئایەتەکانی پێنج و دە نیشان دەدرێت، جیا کردەوە، بۆ ئەوەی کاتێک لەگەڵ ئایەتی پازدە هاوتەریب دەکرێت، پازدە دووپات ببێتەوە. پاشان مەسیح هەر سێ پێشبینییە پێکەوە بەستراوەکەی بە پازدە ڕۆژ کۆتایی پێ هێنا.

کلیلی ئەو بەشە جەنگی نەینەوایە لە ساڵی ٦٢٧دا، کە پێنج ساڵ دواتر، لە ساڵی ٦٣٢دا، مردنی محەممەد بەدوایدا دێت و دەبێتە سەرەتای یەکەم پێشبینیی پێغەمبەرانەی پێنج‌مانگە. دە ساڵ دوای مردنی محەممەد، سوپاکانی فارس لەناوبران، بەگوێرەی پێشبینیی محەممەد کە هەردوو هێزی فارس و ڕۆما تێک دەشکێن. بۆیە بەشی نۆی ئاشکراکردن بە زنجیرەیەکی مێژوویی لە جەنگی نەینەوای نێوان فارس و ڕۆماوە دەست پێ دەکات. پاشان پێنج ساڵ دواتر محەممەد دەمرێت و بەمەش سەد و پەنجا ساڵەکەی ئایەتی پێنج دەست پێ دەکات. دە ساڵ دواتر فارس لە جەنگی نەهاوەند لە ساڵی ٦٤٢دا تێک دەشکێت. ئیسلام جەنگی نەهاوەندی بە «سەرکەوتنی سەرکەوتنەکان» ناوزەد کرد. یەکەم پازدە ساڵی بەشی نۆی ئاشکراکردن نوێنەرایەتیی ماوەیەکی پێنج ساڵ دەکەن کە دە ساڵی بەدوادا دێت. کۆتا پێشبینیی پێغەمبەرانەی پەیوەست بە کات لە ١١ی ئابی ساڵی ١٨٤٠دا کۆتایی هات. دە ڕۆژ پێش ئەو ڕوودا، جۆزایا لیچ پێشبینیی نوێکراوەی خۆی سەبارەت بە کۆتاییهاتنی باڵادەستیی عوسمانییەکان بڵاو کردەوە. کۆتا پازدە ڕۆژی ئیسلام لە بەشی نۆی ئاشکراکردندا، بەهۆی کاری جۆزایا لیچەوە، بەسەر پێنج ڕۆژ و پاشان دە ڕۆژدا دابەش دەکرێن، چونکە عیسا هەمیشە کۆتایی بە سەرەتا ڕوون دەکاتەوە.

لە وتاری داهاتوودا درێژە بەم بابەتانە دەدەین.